

et diversitas in genere entis, unam tamen in ratione obiecti: a quo ut sit unitas specifica speciei intelligibilis. Habent autem hanc unitatem, non ab una ratione qua (nam hoc obiectum constituit in genere entis, & multiplex est) sed ab una ratione sub qua, qua obiectum constituit in genere obiecti, & una est specie tota. Porro haec ratio sub qua est quaedam habitudo, quam illa natura formaliter ut sunt obiectum unius speciei angelice important: ita ut una species Angeli sit v. g. representativa immediate omnium lapidum vel herbarum, ut conducat ad medicinalem virtutem, vel ut pertinet ad climata huius regionis: alia sit similitudo avium, quatenus tali regioni deserviant, aut talium, vel secundum quod deserviant homini, vel quatenus pertinent ad ornatum, integri elementi, v. g. aeris vel terrae, ubi est finis altior & universior: & sic de aliis.

97 Ex quo patet responsio ad primam confirmationem: licet enim Angelus possit simul & eodem actu cognoscere omnes quidditates seu naturas representatas per speciem intelligibilem universalem, quam habet: quia tamen naturas illas & quidditates non potest attingere: nisi prout subsunt eidem habitudini & rationi sub qua iam explicata: quo pacto non habent rationem plurium, sed unius (sunt enim unum formaliter & in ratione obiecti) hinc fit illam non posse plura ut plura simul intelligere.

98 Ad secundam confirmationem neganda est sequela Majoris, quia species intelligibilis universalis, non est adaequata similitudo uniuscuiusque ex obiectis distinctis quae representat: sed potius excedens, ut hic art. 3. ad 3. explicat D. Thomas: licet autem quando tertium identificatur, ut est simile adaequatum duobus extremis, haec debeant esse eadem aut similia inter se, secus tamen quando inadaequate idem aut simile illis est: nam tunc aliquo modo excedit unumquodque ex illis, ut Tractatu praecedenti disp. 3. art. 3. exposuimus.

99 Obijciens secundo contra secundam conclusionem. Si quo Angelus est superior, eo per universales species intelligeret, sequeretur posse dari Angelum qui omnia intelligeret per suam substantiam: Sed hoc non debet admitti: Ergo nec illud. Sequela probatur: Supponamus enim supremum Angelum tunc de facto intelligere omnia per duas species, seipsum scilicet per propriam substantiam gerentem vires speciei, & alia a se per unam speciem ejus substantiae superadditam: Tunc fit: Deus potest creare alium Angelum isto perfectiorem: Ergo & qui intelligat omnia per pauciores species, atque adeo per suam substantiam.

100 Respondeo negando sequelam. Ad probationem dico, data illa hypothese, omnibus Angelis praesentibus superaddendum esse novam speciem, qua representent Angelus de novo productus: sicque Angelus qui antea erat supremus inciperet intelligere omnia per tres species, scilicet seipsum per propriam substantiam; alia sibi inferiora per speciem accidentalem illi ab initio creationis inditam: & Angelum de novo creatum, per aliam speciem accidentalem illi de novo superadditam. Et sic semper procedendum est, si abestur in infinitum in creatione Angelorum: semper enim superior habebit pauciores species, non per minorationem dualitatis, sed per additionem seu multiplicationem pluralitatis in inferioribus, ut loquitur Cajetanus hic art. 3. §. contra eandem.

DISPUTATIO IX.

De Objecto cognitionis Angelicae.

Ad questionem 56. & 57. D. Thomae.

Obiectum cognitionis Angelicae est duplex, spirituale scilicet & materiale; de primo agit S. Doctor q. 56. de altero quae. 57. Nos vero de utroque in hac disputatione differemus.

ARTICULUS I.

Utrum Angelus cognoscatur seipsum per suam substantiam tamquam per speciem impressam & expressam?

§. I.

Utraque pars quasi resolvitur.

1 Dico primo: Angelus seipsum cognoscit per suam essentiam, tamquam per formam five speciem intelligibilem; subindeque non indiget aliqua specie accidentali ad sui cognitionem. Ita communiter docent Theologi cum S. Thom. hic q. 56. art. 1. contra Mariium & Vazquez, asserentes Angelum indigere specie intelligibili in sui cognitione, & contra Scotum in 2. dist. 3. q. 10. dicentem quod licet Angelus cognitione intuitiva possit se cognoscere per

suam essentiam tamquam speciem, cognitione tamen abstractiva seipsum cognoscit: per speciem superadditam.

Probatur conclusio ratione fundamentalis. Species intelligibilis est propria a natura: tamquam vicaria ipsius obiecti, quando obiectum ipsum non potest uniri cum potentia intellectiva in esse intelligibili, nam si obiectum ipsum possit seipsum in esse intelligibili uniri, frustra desideratur aliud: vires ipsius generis, cum ipsum obiectum fit quod debet intelligi: Sed essentia Angeli potest seipsam uniri in se intelligibili cum intellectu ipsius: Ergo Angelus non indiget specie accidentali ad sui cognitionem, sed seipsum cognoscit per suam substantiam. Major patet, Minor probatur. Ut obiectum per seipsum uniat cum intellectu in esse intelligibili, & mutuo forma seu speciei intelligibilis praestet, tres requiruntur & sufficientes conditiones. Prima est, quod seipso fit intelligibile in actu, & idcirco res materiales non possunt uniri intellectui. Secunda est, quod sit proportionatum in immaterialitate cum potentia cognoscitiva, ita ut ad minus sit aequo immateriali ac ipsa: cum enim debeat ei uniri ut forma intelligibilis, debet ad minus eam aequare in immaterialitate. Tertia tandem est, quod sit intime unitum cum ipsa potentia. Atque essentia Angeli res illas conditiones habet: cum enim sit ex parte omnis materia, est intelligibilis in actu, species namque intelligibilis non aliter reddit obiectum intelligibile actu, nisi separando illud a materia: est etiam proportionata, ut oportet ejusdem immaterialitatis cum proprio intellectu, qui ab ea dimanat tamquam proprietates, unde etiam est intime illi conjuncta, nam proprietates & essentia maxime unitae sunt, & magis quam intellectus & species ab extrinseco adveniens: Ergo essentia Angeli potest seipsam uniri in esse intelligibili, cum intellectu ipsius.

Confirmatur. In visione beatifica Deus per suam essentiam, tamquam per speciem intelligibilem, videtur a Beatis, quia divina essentia, respectu intellectus Beati, habet tres illas conditiones enumeratas: primam quidem, quia est maxime intelligibilis, immo ipsa intelligibilis in actu: secundam vero, quia licet inter divinum essentiam, & intellectum creatum secundum se consideratum, non sit debita proportio, bene tamen inter ipsam ut elevatum lumine gloria; quo mediante sit deiformis, & participet divina intellectualitatis, ut vidimus in Tractatu de visione beata: tertiam denique, quia divina essentia intime unitur cum eodem intellectu sic elevato & deificato: Ergo cum essentia Angeli habeat tres illas conditiones in ordine ad cognitionem sui, non est cur negetur, Angelum seipsum intelligere per suam essentiam, tamquam per formam intelligibilem: quod etiam magis patet ex solutione argumentorum.

Dico secundo: Substantia Angeli non gerit vires speciei expressae in cognitione sui, sed Angelus intelligendo se, format aliquod verbum, ab ipso intellectione: & substantia Angeli realiter distinctum. Est contra Cajetanum supra quae. art. 1. §. ubi dicitur, ubi docet Angelos non formare verbum in propria cognitione: cuius sententiam probabilem reputat Nazarius, etiam ex mente D. Thomae, sed alii Thomista oppositum tenent. Et quod mentem D. Thomae, non videtur ulla esse posse difficultas, nisi velimus ad ea quae sunt evidentiissima voluntarias adhibere interpretationes: nam 4. cont. Gent. cap. 11. sic formaliter ait: *Perceptor igitur est intellectualis vis in Angelis, in quibus intellectus ad sui cognitionem non procedit ex aliquo exteriori, sed per se cognoscit seipsum. Nondum tamen ad ultimam perfectionem vis ipsorum pertingit: quia licet intentio intellectus sit in eis omnino intrinseca, non tamen ipsa intentio intellectus est eorum substantia, quia non est in eis idem intelligere & esse. Ubi S. Doctor, per intentionem intellectus, intelligit speciem expressam, sive verbum, ut concedunt Adversarii. Ergo ex D. Thomae, ipsa substantia Angeli non gerit vires verbi seu speciei expressae in cognitione sui.*

Ratio etiam id fuit: Hoc enim inter speciem impressam & expressam reperitur discrimen, quod species impressa est forma intelligibilis, at vero species expressa est in actu secundo intellecta; ita ut esse intrinsecum istius sit esse intellectum; illius vero sit esse intelligibile, nondum pertingens ad ultimam actualitatem ordinis intelligibilis: quavis autem essentia Angeli sit ex se forma intelligibilis, non est tamen tantae perfectionis, ut sit ex se forma intellecta in actu secundo; unde fit ut non possit immediate per seipsum terminare propriam cognitionem; sed necessaria sit species expressa, in qua habeat illam actualitatem, quam ex se non habet, ut sit terminus propriae cognitionis.

Confirmatur. Ut natura Angeli esset verbum, deberet identificare sibi intellectionem, & per consequens esse actus purus in ordine intelligibili: Sed hoc dici nequit, ut praecedenti disputatione vidimus: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur: Substantia quae habet rationem verbi, habet etiam rationem speciei intelligibilis. Ergo cum inter speciem intelligibilem & verbum medietur intellectio, oportet quod sibi identificet etiam intellectionem, & con-

& consequenter quod intelligere fit ejus esse, subindeque quod sit actus purus in ordine intelligibili. Et hoc est quod intendit S. Thomas loco proxime citato, dum ait: quod in Angelis intentio intellecta non est eorum substantia, quia non est in eis idem intelligere & esse.

7 Confirmatur amplius: Ideo essentia divina potest supplere vires verbi in visione beatifica, quia ipsa est intelligibilis in actu secundo, & actus purus simpliciter, ut in Tractatu de visione beata disp. 2. art. 2. ostensum est: Ergo cum Angeli substantia non sit in actu secundo intelligibilis, nec actus purus simpliciter, non potest in cognitione sui gerere vires verbi & speciei expressae; sed Angelus intelligendo se format aliquod verbum, ab ipso intellectione & substantia realiter distinctum.

§. II.

Solventur Objectiones.

8 Obijciens primo contra primam conclusionem, auctoritatem D. Thomae ex lib. 3. contra Gentes cap. 51. ubi dicit hoc esse proprium essentiae divinae, ex hoc quod est veritas ipsa, & purus actus, etiam in genere intelligibilis, quod possit esse principium formale quo intellectus intelligit, & non informare illum intellectum secundum esse: Ergo ex D. Thomae sola essentia divina potest gerere vires speciei intelligibilis.

9 Respondeo contra Cajetanum hic & Ferrarientem 2. contra Gent. cap. 8. D. Thomam non loqui de quocumque intellectu, sed de alieno tantum: sola enim essentia divina habet propter suam infinitatem, & purissimam actualitatem, quod possit uniri alieno intellectui ut principium formale, non in esse entitativo, sed intelligibili.

10 Obijciens secundo: species intelligibilis uniat intellectui per modum formae ipsam completis & determinantis ad speciem cognitionis: Sed substantia Angeli non uniat proprio intellectui per modum formae completis & actualitatis ipsam: Ergo ei non uniat ut species intelligibilis. Major patet, Minor probatur. Essentia Angeli uniat intellectui, sicut subiectum cum accidente, & radice cum proprietate: Sed quod fit habet per modum subiecti & radices, non actus & completis, sed potius actus & completus: Ergo substantia Angeli non uniat proprio intellectui, per modum formae completis & actualitatis ipsam.

11 Confirmatur: Implicat duo habere mutuum dependentiam ad invicem, in eodem genere causae. Sed intellectus Angeli uniat cum essentia tamquam forma cum potentia, sive subiecto radicali, & ut principium formale operandi & intelligendi: Ergo repugnat quod etiam substantia Angeli per modum causae formalis uniat ejus intellectui.

12 Ad objectionem respondeo essentiam Angeli esse simul formam naturalem & intelligibilem, & in quantum formam naturalem, esse subiectum & radicem suarum proprietatum, & consequenter intellectus & voluntatis; in quantum vero formam actu ex se intelligibilem, uniri cum proprio intellectu, per modum speciei intelligibilis, ultimo ipsum completis & determinantis ad sui cognitionem; non repugnat enim quod aliquid in uno ordine sit forma alterius, & in alio formetur ab ipso: unde nec est inconveniens quod intellectus sit forma essentiae angelicae in esse entis, & quod essentia Angeli sit forma sui intellectus in esse intelligibili; ita ut quemadmodum essentia habet in esse entis ab intellectu quod sit principium specialium operationum, nempe intellectionum, ita etiam in ordine intelligibilis intellectus habeat ab essentia ultimum complementum, ultimamque determinationem ad hanc operationem in specie. Solutio est D. Thomae qu. 8. de verit. art. 6. ad 2. ubi ait: *Essentia Angeli, quavis non possit comparari ad intellectum ejus, ut actus ad potentiam in essendo; comparatur tamen ad ipsum ut actus ad potentiam in intelligendo. Et in resp. ad 6. nihil prohibet (inquit) aliquid esse in altero, & aliud in eo, diversis modis: sicut actum in partibus, & e converso: & sic est in proposito; essentia enim Angeli est in intellectu ejus, sicut intelligibilis in intelligente; intellectus autem in essentia, sicut potentia in substantia.*

13 Ad confirmationem dico, nullam esse inconveniens, duo habere mutuum dependentiam ab invicem in eodem genere causae remoto, dummodo fit in diverso genere proximo, aut secundum diversas species; subindeque unionem duorum ex parte utriusque posse pertinere ad genus causae formalis remotum, dummodo fit in diverso genere proximo, aut secundum diversas species illius: verbi gratia, essentia in creatis est potentia receptiva existentiae, & principium formale specificationum ipsius, ideo enim existentia est huius speciei determinata, quia oritur ab hac essentia; aliunde vero ipsa existentia est actus & forma respectu essentiae, datque illi formaliter in actu exercito esse tale in specie existentis five ens participat: unde unio essentiae cum existentia, ut se tenet ex parte essentiae prout receptiva, pertinet ad genus causae materialis; prout vero per modum causae formalis determinat existentiam ad speciem, pertinet ad genus causae formalis: similiter

prout se tenet ex parte existentiae, quatenus informat & actualitatem essentiam, reducit etiam ad genus causae formalis universale & remotum: est tamen diversum genus proximum, aut diversa species causalitatis formalis. Nullum ergo est inconveniens quod essentia & intellectus Angeli habeant similiter mutuum dependentiam in eodem quidem genere remoto causae formalis, in diverso tamen proximo (maxime prout ad duos ordines pertinent, entitativum scilicet & intelligibilem) & quod eadem materialiter unio intellectus cum essentia angelica, tamquam forma cum potentia, sive subiecto radicali, sit etiam unio ipsius essentiae cum intellectu, tamquam forma ex se intelligibilis cum potentia cognoscente ab ipsa dimanante. Etenim sicut eadem essentia Angeli est forma naturalis & simul intelligibilis, & in quantum forma naturalis est principium radicale & formale intellectus; in quantum vero forma intelligibilis est illius obiectum, omnino in immaterialitate ei proportionatum: ita etiam postulat unam & eandem realiter unionem, qua uniat intellectui in ordine naturali, tamquam subiectum & principium radicale; & in ordine intelligibili, per modum formae intelligibilis.

Obijciens tertio: Nulla substantia creata potest in doctrina D. Thomae esse immediate operativa, ut patet ex dictis disputationibus praecedentibus: Sed si Angelus seipsum intelligeret per suam substantiam, tamquam per formam seu speciem intelligibilem, talis substantia (qua ut patet creata est) immediate operativa esset: Ergo Angelus non potest seipsum cognoscere per suam essentiam, tamquam per formam seu speciem intelligibilem. Minor probatur: Quod uniat intellectui per modum speciei intelligibilis, active concurrat ad intellectionem, sicut & ipsa species intelligibilis; unde in Tractatu de visione beatifica disp. 2. ostendimus essentiam divinam, unitam intellectui beatorum per modum speciei intelligibilis ad visionem beatificam active concurrere: Ergo si substantia Angeli ejus intellectui per modum speciei ad sui cognitionem uniat, aliqua substantia creata erit proxime & immediate operativa.

Respondeo primo, concessa Majori, negando sequelam Minoris. Est enim substantia angelica habet rationem speciei respectu sui intellectus in ordine ad sui cognitionem, non est tamen necesse quod immediate per seipsum, sed sufficit quod mediante intellectu, tamquam sua virtute, efficienter ad ejusmodi cognitionem concurrat: ita ut intellectus Angeli oriatur ab ejus essentia, tamquam a natura, & tamquam ab obiecto actu intelligibili; subindeque tamquam virtus utriusque utriusque subordinatus, immediate per seipsum active concurrat ad intellectionem, in esse natura & intelligibiliter consideratam. Ratio huius solutionis est: quia licet ad rationem speciei intelligibilis requiratur, quod duo exequatur munia; unum scilicet in genere causae formalis unientis obiectum cum potentia; aliud vero in genere causae efficientis, respectu intellectionis, proutque debeat indispensabiliter a specie immediate per seipsum praestari: non est tamen necessarium indispensabiliter, quod secundum munus immediate per ipsam speciem praestatur, sed sufficit quod fiat mediante intellectu tamquam virtute ejus, ut ipsa intellectio in genere causae efficientis sit solum ab intellectu tamquam a causa proxima, & specie intelligibili, solum tamquam a principio radicali.

Respondeo secundo: quod licet substantia Angeli non possit esse immediate operativa, per modum potentiae, & in esse entitativo, bene tamen per modum speciei, & in ordine intelligibili. Cum enim species intelligibilis non sit potentia, sed determinatio in esse intelligibili potentiae activae & proxima, scilicet intellectus, in ordine ad specificationem actus; ad hoc ut substantia Angeli exerceat munus speciei in ordine ad cognitionem sui, non est necesse quod concurrat ad illam per modum potentiae activae, sed sufficit quod concurrat per modum determinationis potentiae operativae in ordine intelligibili; quod secundum non implicat, sicut primum.

Addo, ideo in Schola D. Thomae substantiam non posse esse per modum potentiae proxime operativae in ordine entitativo, quia cum existentia substantiae creaturae & operatio sint actus distincti, oportet quod etiam substantia (qua est potentia per se primo ad esse) & principium proximum operationis (quod specificatur ab operatione) distinguantur realiter. Ceterum esse substantiae angelicae ut habentis rationem formae intelligibilis, & operatio qua est intellectio, non distinguantur realiter, eo quod existentia totius ordinis intelligibilis sit ipsum intelligere, quod est ultima actualitas talis ordinis.

Dices: Si substantia Angeli in ordine intelligibili posset esse immediate operativa, & per se primo intellectionem tamquam proprium actum recipere, sequeretur quod aliqua substantia creata posset aliquid extra proprium predicamentum per se primo recipere: Sed hoc repugnat rationi substantiae: Ergo & illud. Sequela Majoris patet: nam intellectio angelica, cum sit accidentis, est extra predicamentum substantiae. Minor probatur: quia in hoc distinguitur predicamentum substantiae ab accidentibus, quod

cum illud sit perfectissimum, debet esse omnibus modis completum intra suam lineam, ac proinde habere intra illam suum proprium specificativum, nec potest ab aliquo extrinseco specificari; accidentia vero, cum non sint entia simpliciter, sed entis entia, hoc est affectiones substantie, quae dicuntur simpliciter ens, non habent suum specificativum intra propriam lineam, sed possunt speciem emendicare ab aliquo extrinseco.

19 Respondeo negando sequelam Majoris: quia ad rationem speciei intelligibilis, materialiter & per accidens se habet quod in ordine entitativo sit substantia, vel accidens; & sic ex eo quod substantia Angelus, in ratione speciei intelligibilis formalissime sumpta, respiciat per se primo intellectiorem, non sequitur quod prout habet rationem substantiam, in esse entitativo illam per se primo respiciat.

20 Obijciens quarto: De ratione speciei intelligibilis est quod inhereat; cum non possit aliter uniri intellectui, quam per inhereantiam: Sed substantia Angelus, cum sit per se subsistens, inherere nequit: Ergo nec habere rationem speciei intelligibilis in cognitione sui.

21 Respondeo negando Majorem. Cum enim species intelligibilis pertineat ad gradum intellectivum, qui est perfectio simpliciter simplex, & formaliter reperitur in Deo, ut est certum de fide, saltem quantum ad speciem expressam; ipsaque divina essentia in visione Beatica vices speciei intelligibilis gerat, ut in Tractatu de visione beata disp. 2. art. 3. ostendimus, falsam est quod praedicta species includat essentialiter imperfectiorem inhereantiam aut informationem; quae est aliquis identificatio, & potest non incongrue informatione appellari, ut ibidem fuisse exposuimus. Si ergo aliquando species intelligibilis inhereat, hoc ei convenit per accidens & materialiter, in quantum habet esse accidentale; quod contingit quando est ab objecto entitativo distincta: Unde D. Thomas hic quest. 56. art. 1. *Nihil differt ab hoc quod forma sit principium actus, quod ipsa forma sit aliquando inherens, & quod sit per se subsistens, non enim minus calor calefaceret, si esset per se subsistens, quam calefacit inherens. Sic igitur est aliquid in genere intelligibilium se habere ut forma intelligibile subsistens, intelligit seipsum.*

22 Dices: Eto quod de ratione speciei intelligibilis non sit quod inheret intellectui, debet tamen illi subordinari: Sed essentia Angelus, illius intellectui subordinari nequit: Ergo nec habere rationem speciei intelligibilis in cognitione sui. Minor patet: quia subordinatio dicit dependentiam, quae non est in essentia Angelus respectu intellectus. Major probatur: Omne principium quo subordinatur principium quod: Sed species intelligibilis est principium quo, intellectus vero principium quod: Ergo species intelligibilis subordinatur intellectui.

23 Respondeo distinguendo Majorem: Species intelligibilis debet intellectui subordinari: quando species est accidens, transeat Major: quando est substantia, & radix intellectus, nego Majorem. Ad probationem in contrarium dicendum est principium quo subordinari principium quod, quando dependet & sustentatur ab ipso, estque ejusdem ordinis cum illo: si vero non sustentatur ab ipso, sed potius ipsum sustentat, aut sit altioris ordinis, non subordinatur illi, sed potius illud sibi subordinat: essentia autem Angelus, intellectum ejus sustentat, & sic etiam in ratione speciei non subordinatur illi.

24 Adde quod, licet in aliis rebus principium formale quo subordinatur principium quod, non tamen id est admittendum in intellectu & specie intelligibili. Ratio autem disparitatis desumitur ex propria natura intellectus & speciei seu objecti intelligibilis; nam in aliis rebus principium formale quo non transit in naturam principii quod, seu non identificatur cum eo, sed manet omnino ab illo distinctum, ita ut ex utroque unum tertium non resultet: at vero in ordine intelligibilis unum tertium non resultet: sed objectum intelligibile, quia intellectus fit ipsa res intellecta, in esse intentionali; & ideo dato quod intellectus suo modo influat ut quod, adhuc species seu objectum non subordinatur illi, quia intellectus est intelligibiliter ipsa species seu objectum, & nihil subordinatur sibi ipsi.

25 Obijciens ultimo contra secundam conclusionem. Substantia Angelus non solum est intelligibilis in actu, sed etiam actu est intellecta ab intellectu angelico; ille enim est semper in actu secundo respectu cognitionis sui, ut intra dicemus: Ergo habet sufficientem actualitatem ut gerat vices, non solum speciei impressae, sed etiam expresse in cognitione sui.

26 Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Licet enim substantia Angelus sit semper actu intellecta ab Angelo, hoc tamen convenit ei per accidens, & non essentialiter; alias esset suum intelligere, & actus purus in ordine intellectuali, ut supra ostendimus: ut autem haberet rationem verbi seu speciei expresse, deberet esse essentialiter intellecta, quia de essentia verbi est actu intelligi, seu actualiter intellectionem terminare.

§. III.

Corollaria ex dictis.

EX dictis colliges primo, quod scilicet Angelus cognoscit suam substantiam, per eandem ipsam substantiam tamquam per speciem, ita & per eandem cognoscunt omnes suas proprietates. Ratio est, quia sicut ipsa substantia est forma intelligibilis, seipsam representans intellectui, ita est forma intelligibilis illi representans ea quae continet, & quorum est radix & origo: Sed substantia Angelus suas proprietates continet, & est illarum radix & origo: Ergo est forma intelligibilis representans intellectui Angelus suas proprietates.

Adde quod, quicquid representat unum quidditative & comprehensive, representat etiam omnia quae cum eo connectuntur: Sed essentia Angelus representat seipsam proprio intellectui quidditative & comprehensive, & cum suis proprietatibus connectitur: Ergo etiam illi omnes suas proprietates representant.

Colliges secundo, quod licet supponeremus Angelum habere cognitionem abstractivam sui, intelligendo suam substantiam, solum quantum ad praedicata essentialia, & non quantum ad substantiam & existentiam, ut vult Scotus, ejus tamen substantia haberet rationem speciei intelligibilis respectu talis cognitionis.

Probat, quia etiam hac facta suppositione substantia Angelus esset actu intelligibilis, proportionata proprio intellectui, eique intine unita; quae sunt conditiones necessariae & sufficientes ut aliquod objectum habeat rationem speciei intelligibilis, ut supra vidimus: unde in tali casu Angelus propria substantia tamquam specie inadecuate uteretur, ad cognoscenda nimirum sua propria praedicata essentialia, non attingendo suam substantiam & existentiam.

Colliges tertio, animam rationalem non posse in statu informationis seipsam per seipsam intelligere, sed indigere aliqua specie accidentali in sui cognitione: cum enim sit forma corporis, non est actu, sed potentia tantum intelligibilis in statu informationis. Quando vero fuerit separata a corpore, tunc intelliget seipsam per suam substantiam tamquam per speciem: quia tunc intelliget modo angelico, nec indigebit speciebus acceptis a rebus sensibilibus, aut conversione ad phantasmata.

Colliges quarto, unum Angelum non posse cognoscere alios per suam substantiam tamquam per speciem. Ratio horum est, quia species est perfecta, & formalis similitudo objecti: substantia autem unius Angelus non perfecte assimilatur substantiae alterius, immo est diversae naturae & speciei ab illa, ut supra disp. 2. art. 3. ostendimus: Ergo non potest esse species representativa illius. Ita S. Thomas quest. 8. de verit. art. 7. ubi sic discit: *Cum omnis cognitio sit per assimilationem, Angelus per essentiam non potest plus de alio Angelis cognoscere; quam hoc in eo essentia est similis; unum autem Angelus alteri non assimilatur, nisi in natura communi; & sic sequitur quod unus Angelus non cognoscet cognitione completa.*

Confirmatur: Ut aliquid habeat rationem medii ducens in perfectam cognitionem alterius, debet illud continere vel formaliter vel eminenter: Sed substantia unius Angelus neutro modo alterius substantiam continet, ut patet ex supra dictis: non enim continet illam formaliter, cum illam superet, vel superetur ab illa in perfectione essentiali; nec etiam eminenter, cum eminentialis continentia rerum secundum proprias differentias, soli Deo, qui est causa totius entis in tota sua latitudine, competere possit: Ergo substantia unius Angelus non potest habere rationem speciei vel medii ducens in perfectam cognitionem alterius. Hinc

Colliges quinto, unum Angelum non posse cognoscere alterum per substantiam ipsius Angelus cogniti: tum propter rationem jam assignatam: tum etiam propter aliam, quae sic breviter deducitur. De ratione speciei impressae est ut uniat cum potentia cognoscitiva. Sed substantia unius Angelus non potest uniri cum intellectu alterius: Ergo nec esse species representativa illius: Major patet ex supra dictis, Minor etiam facile suadet. Nam vel unio illa esset per identitatem, vel per naturalem colligationem (quomodo proprietates uniantur essentiae) vel per veram inherantiam, vel per illapsum. Atqui nullo ex his modis potest substantia unius Angelus uniri intellectui alterius: Ergo nullo modo. Major sufficienter continet inductionem; Minor breviter probatur. Non enim potest unio illa fieri per identitatem, cum unus Angelus sit distinctus ab alio: nec per naturalem colligationem, cum unus non sit proprietas alterius, & unus possit existere, altero non existente: nec etiam per inherantiam, quia substantia non potest inherere: nec denique per illapsum ut disp. 4. art. 3. §. 7. ostendimus; quia talis illapsum requirit plenum & perfectum dominium unius Angelus (quod tamen non habet) ad immutandum & movendum intellectum alterius: unde haec prerogativa summo & incircumscripso Spiritui reservatur, ut ait D. Bernardus serm. 5. in Cantica. Ergo

Ergo &c. Cognoscit itaque unus Angelus alterum, non per alterius substantiam, sed per speciem ejus in intellectu suo existentem; ut ait D. Thomas hic art. 2. ad 3. Et in corpore ejusdem articuli dicitur quod unicuique spiritualium creaturarum a Verbo Dei impressa sunt omnes rationes rerum omnium, tam corporaliū, quam spiritualium.

Colliges sexto, Angelum cognoscere Deum per suam substantiam, tamquam per speciem. Ita D. Thomas hic art. 3. ubi ait aliquid posse cognosci tripliciter: Uno modo per presentiam suam essentia in cognoscente; sicut si lux videtur in oculo. . . . Alio modo per presentiam suam similitudinem in potentia cognoscentis; sicut lapis videtur ab oculo, per hoc quod ejus similitudo resultat in oculo. Tertio modo, per hoc quod similitudo vel cognitio non accipitur immediata ab ipsa re cognita, sed a re aliqua in qua resultat; sicut videmus hantem in speculo. Postea subdit: *Cognitio autem quae Angelus per suam naturalem cognoscit Deum, media est inter has duas, & similatur illi cognitioni quae videtur res per speciem ab eo acceptam. Quia enim est imago Dei est in ipsa natura Angelus impressa, per suam essentiam Angelus Deum cognoscit, in quantum est similitudo Dei.* Quibus verbis corollarium illud & docuit, & probavit. Nam si essentia Angelus haberet rationem speciei & principii quo, respectu cognitionis sui, etiam debet esse species & forma respectu cognitionis eorum quorum est similitudo; eadem enim species quae videtur imago, videtur etiam res per eam representata: Atqui substantia Angelus est imago & similitudo Dei: juxta illud Ezechiel. 38. *Tu signaculum similitudinis.* Ergo hoc ipso quod habet rationem speciei respectu cognitionis sui, debet etiam habere rationem speciei respectu cognitionis eorum naturalis Dei. Verumtamen quia Deus non est objectum primo, sed secundario tantum per essentiam Angelus representatum (nam essentia Angelus ut habet rationem speciei, seipsam per se primo representat) subdit D. Thomas: *quod imago ipsa cognitio tenet se cum speculatore, quia & ipsa natura angelica est quoddam speculum divinum similitudinem representans.* Quibus verbis declarat, quod licet substantia Angelus habeat rationem speciei intelligibilis & medii quo, in ordine ad cognitionem naturalem Dei, magis tamen se habet ut objectum prius cognitum, quod medium in quo, seu medium quod appellatur. Unde eodem modo cum proportionem debemus de essentia Angelus respectu cognitionis naturalis Dei philosophari, quo de essentia divina respectu cognitionis creaturarum: sicut enim essentia divina est medium quo & in quo Deus cognoscit creaturas, quia non representat illas nisi secundum, & mediante sui representatione; ita & essentia Angelus habet rationem medii quo & in quo, in ordine ad cognitionem naturalem Dei.

Dices primo: Essentia unius Angelus habet majorem similitudinem cum essentia alterius Angelus, quam cum essentia Dei, utpote cum non conveniat cum Deo nisi analogice, cum alio vero Angelo utpote: & tamen non potest habere rationem speciei intelligibilis ad cognoscendum alium Angelum, ut praecedenti corollario vidimus: Ergo multo minus ad cognoscendum Deum.

Sed negatur consequentia, & paritas. Ratio disparitatis est, quia essentia unius Angelus non est effectus alterius Angelus, bene autem ipsius Dei & secundum quam rationem habet ipsum representare, utpote imago & similitudo illius, ut antea declaravimus.

Dices rursus: Si Angelus per suam essentiam tamquam per formam intelligibilem, naturaliter Deum cognosceret, sequeretur naturalem illam singulorum cognitionem quam habent de Deo, esse, sicut eorum essentia, diversae speciei: Sed hoc non debet admitti: Ergo nec illud. Sequela Majoris constat: Cognitionem enim quam habet Angelus de aliquo objecto, desumit suam unitatem a specie per quam illud intelligit: Ergo cum essentia cuilibet Angelus specie differat ab essentia alterius, si illa habeat rationem speciei respectu cognitionis naturalis quam quilibet habet de Deo, evidens est cognitionem naturalem de Deo esse diversae speciei in quolibet Angelo. Minor vero probatur: Cognitionem beatificans Angelos beatitudine naturali, debet esse ejusdem speciei in omnibus: Sed cognitio naturalis quam habent de Deo est talis: Ergo non debet distinguere in ipsis. Minor est certa, Major vero probatur primo: Quia beatitudo supernaturalis est ejusdem speciei in omnibus Angelis: Ergo & naturalis. Secundo: Quia cognitio de Deo, naturaliter beatificans Angelos, terminatur in quolibet ad idem objectum formale, scilicet ad Deum ut auctorem & finem naturalem. Tercio: Quia fit medio habitu sapientiae naturalis, qui est ejusdem speciei in omnibus, sicut sapientia supernaturalis.

Respondeo concessio Majori, negando Minorem. Ad cuius probationem, nego Majorem; & ad ejus primam probationem, nego consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est, quia beatitudo supernaturalis Angelorum habet in omnibus idem objectum formale primum, scilicet Deum ut auctorem & finem supernaturalem: beatitudo autem naturalis eorumdem, fit consistit in cognitione Dei, non habet idem objectum primum in omnibus, sed dicitur

Theol. Genet. Tom. II.

verum, nempe propriam unicuiqueque essentiam, ad quam primario terminatur, & secundario tantum ad Deum. Per quod patet solutio ad secundam probationem ejusdem Majoris: cognitio siquidem illa naturaliter Angelus beatificativa, non terminatur nisi secundario ad Deum, subindeque non ab ipso, sed ab essentia Angelus, quam per se primo respicit, specificatur. Adde quod cognitio illa naturalis quam habet Angelus de Deo, mediante sua essentia tamquam specie, non oritur in singulis ab eodem, sed a diverso medio, nempe a propria unicuiqueque essentia: ex quo fit quod habeat modum actualitatis & immaterialitatis diversum. Ad ultimam probationem nego, quod habitus sapientiae naturalis sit ejusdem speciei in omnibus Angelis: dato enim quod habitus naturales in Angelis reperi distinguantur ab eorum intellectu, debent specie inter se distingui, sicut essentia & intellectus in quibus sunt.

ARTICULUS II.

Utrum Angeli inferiores comprehendant superiores?

§. I.

Quibusdam promissis referuntur sententiae.

Suppono primo, comprehensionem in rebus spiritualibus dici per analogiam ad eam quae in rebus corporeis reperitur. In rebus autem materialibus sumitur dupliciter: primo prout idem est ac affectio quae terminat infectionem; quod enim insistentes tandem attingimus, dicuntur comprehendere: secundo pro continentia siue inclusione totali unius quanti intra aliud, adeo ut undequaque terminis ipsius claudatur. Similiter ergo in rebus spiritualibus comprehensio sumitur dupliciter, ut notat D. Thomas supra q. 12. a. 7. ad 1. primo per affectionem, obtentionem, & possessionem illius quod appetebatur; in quo sensu visio beata dicitur comprehensio, & ab ea Beati appellantur comprehensores: secundo pro adaequatione quae spiritalis aliqua operatio, puta intellectus, adaequat aliud quod objectum, attingendo illud; quantum attingibile est, & in hoc sensu sumitur in presenti.

Suppono secundo contra Vasquez, Angelos superiores comprehendere inferiores. Probat breviter: Quilibet Angelus seipsum comprehendit, utpote cum habeat vim intelligendi suae naturae proportionatam, ejusque intellectus illius intelligibilitatem adaequat: Ergo cum Angelus alteri superior, vim intelligendi perfectionem habeat, quam inferior, sicut & nobiliorem naturam, a fortiori inferior comprehendere poterit a superiori. Difficultas ergo solum refutatur, an Angeli inferiores comprehendant superiores? in quo resolutione trus sunt sententiae.

Prima sententia absolute affirmat Angelum inferiorem comprehendere superiorem. Ita Bannez supra q. 56. art. 2. & Salmanticensis hic disp. 6. dub. 3. Secunda, quam docent Nazarius, Marcus & Serra, & alii, id absolute negat. Tertia est media, quam sequitur Joannes a S. Thoma, ponens Angelos inferiores, ex vi solius propriae virtutis intellectivae, non comprehendere superiores; quamvis eos de facto comprehendant, quia lumen naturale ipsorum perficitur & roboratur per illuminationem superiorem.

§. II.

Statuitur prima conclusio.

Deo primo, Angelum inferiorem, ex vi solius virtutis naturalis sui intellectus, non comprehendere superiorem.

Probat primo conclusio ratione fundamentali. Ad comprehensionem requiritur ut objectum tam perfecte cognoscatur, quantum ex propria natura cognoscibile est: Sed Angelus inferior non cognoscit superiorem hoc modo: Ergo ipsum non comprehendit. Major est certa, nam ut ait D. Thomas in 4. disp. 49. quest. 2. art. 3. *Tunc dicitur aliquid per cognitionem comprehendere, quando cognitum habet sub actu virtutis cognoscitivae, & non excedit ipsam.* Minor vero probatur primo ex eodem S. Doctore a contra. Contra cap. 98. ubi admittit hanc propositionem ex libro de causis: *Substantia separata inferior, cognoscit superiorem secundum modum substantiae cognoscentis, non secundum modum substantiae cognitae, sed inferiori modo.* Et lib. de causis lectione 8. circa finem, loquens de intelligentia, inquit: *Superiora cognoscit per modum substantiae suae, inferiori modo quam res superior sit in ipsa.* Ergo ex D. Thoma Angelus inferior non cognoscit superiorem tam perfecte, quantum ex propria natura cognoscibilis est.

Secundo probatur eadem Minor ratione: Angelus superior ex sua natura est cognoscibilis sua propria cognitione: Sed inferior non potest illum tam perfecte cognitione cognoscere; cum non adaequet illum in vi intellectiva, sicut nec in immaterialitate & perfectione natura: Ergo idem quod prius.

P 3 Tercio

Tertio eadem Minor, suadet ab inconvenienti: Si enim Angelus inferior tam perfecte cognosceret superiorem, quam superior a seipso cognoscitur, & quam ex natura sua cognoscibilis est, Angelus superior non cognosceret perfectius Deum, cognitione naturali, quam inferior; subindeque non esset illo beator, beatitudine naturali: Sed hoc non debet admitti: Ergo nec illud. Minor patet, Sequela vero Majoris probatur. Non potest dari perfectior cognitio Dei ex effectibus nature, quam sit illa que est comprehensiva ejusmodi effectuum: Sed si Angelus inferior semel comprehendat propria virtute Angelum superiorem, comprehendat etiam in vi præcise talis virtutis quemlibet alium effectum nature, ut concedat Adversarii: Ergo nulla ex effectibus dari poterit cognitio Dei perfectior tali cognitione inferioris Angeli; sique ex illis effectibus non cognoscat Angelus superior perfectius Deum, virtute propria, quam ipsum cognoscat Angelus inferior.

40 Confirmatur & magis illustratur hæc ratio principalis. Ad comprehensionem requiritur perfecta adequatio cognoscens cum cognoscibili, adeo ut tanta sit vis cognoscitiva cognoscens, quanta cognoscibilitas objecti: Sed Angeli inferiores non adæquant perfecte cognoscibilitatem superiorum: Ergo nec eos comprehendunt. Major patet ex prima suppositione, Minor vero probatur. In tantum aliquid est cognoscibile, in quantum est actu; unde quod non adæquat alicuius rei actualitatem, non adæquat etiam ejus cognoscibilitatem: Sed Angeli inferiores non adæquant actualitatem superiorum: Ergo nec illorum cognoscibilitatem, Minor, quamvis sit evidens, adhuc probatur: quia in tantum aliquid est perfectum in quantum est in actu: subindeque quod non adæquat alicuius perfectionem, non adæquat etiam ejus actualitatem: constat vero Angelum inferiorem non adæquare perfectionem superioris, cum distinguatur specie, & species se habeant veluti numeri, quorum unus excedit alium, aut ab illo exceditur: Ergo Angeli inferiores non adæquant perfecte cognoscibilitatem superiorum.

41 Respondent Bannez & Salmanticenses: omnes Angeles esse æquales in intelligibilitate & actualitate, secundum gradum, qui consistit in elevatione supra materiam, dicente omnimodam independentiam ab illa, tamquam a subiecto & ab objecto; & hoc sufficere ad comprehensionem, non obstante inæqualitate quam habent in modo habendi gradum illum, sive in ratione specifica; quia excessus secundum rationem specificam se habet materialiter.

Sed contra: Per intelligibilitatem secundum gradum non redditur intelligibilis tota entitas Angeli: Ergo ut inferiores comprehendant superiores, non sufficit quod adæquent eorum intelligibilitatem, secundum gradum & rationem genericam, sed requiritur adequatio secundum rationem specificam: Consequentia est evidens: quia comprehensio debet adæquare intelligibilitatem quæ reddat totam rei entitatem intelligibilem, alias non adæquaret totam rei entitatem. Antecedens vero probatur: Intelligibilitas sequitur entitatem per modum passionis; unde non magis extenditur quam ipsa entitas: Ergo impossibile est quod intelligibilitas quæ consequitur ad gradum immaterialitatis, omnibus Angelis communem, reddat totam cujuslibet Angeli entitatem intelligibilem.

42 Secundo probatur conclusio: Non potest Angelus inferior comprehendere superiorem, nisi comprehendat etiam species ejus intelligibilis: Sed Angelus inferior non comprehendit species intelligibilis Angeli superioris: Ergo nec ipsum comprehendit. Minor est formaliter D. Thomæ quæst. 16. de malo art. 8. ubi sic habet: *Unusquisque intellectus alter se habet ad species intelligibiles superioris intellectus, & aliter ad species inferioris intellectus: nam species intelligibiles superioris intellectus sunt universales, & ideo non possunt comprehendere per species intelligibiles inferioris intellectus.*

Probatur etiam eadem minor ratione: Vel Angelus inferior cognosceret speciem quæ Angelo superiori representat omnia sibi inferiora, per unam speciem, per unam cognitionem, & per unum verbum, vel per plures species, plures cognitiones, & plura verba: Neutrum dici potest: Ergo &c. Prima pars Minoris patet: quia si prædictam speciem Angeli superioris inferior Angelus cognosceret per unam speciem &c. iam species impressa Angeli inferioris esset æque universalis ac species impressa & expressa Angeli superioris, quod tamen esse falsum constat ex dictis disputatione precedenti. Secunda vero pars probatur: Quando res aliqua cum omnibus ad eam pertinentibus cognoscitur, non simul, sed sigillatim, & per partes, non potest dici comprehendere, sicut in rebus corporeis non potest aliquid vas dici comprehendere aliquem liquorem, si possit tantum scorum & per partes continere illum; quando autem Angelus inferior per diversas cognitiones cognosceret totam speciem superioris, non cognosceret eam nisi veluti partem post partem. Ergo illam non comprehendere.

Major vero, quod scilicet Angelus inferior non possit comprehendere superiorem, nisi etiam comprehendat spe-

cies ejus intelligibiles, probatur primo, argumento ad hominem, contra Adversarios: Contra Bannez quidem, quia ipse tenet quod species Angeli sunt proprietates ipsius; unde cum ad comprehensionem essentia necessarium sit comprehendere ejus proprietates; eo quod illa radicaliter continentur in essentia, non potest Angelus inferior comprehendere superiorem, nisi etiam possit ejus species comprehendere.

Contra Salmanticenses vero probatur eadem Major: Ratio propter quam ipsi ex D. Thomæ deducunt, Angelum inferiorem comprehensive cognoscere superiorem, est quia asserunt quemlibet Angelum debere comprehendere omne ens naturale, totumque universum esse objectum sufficienter proportionatum cuilibet substantiæ intellectuali complete, ad hoc ut ab ipsa comprehendatur: Atqui species Angelicæ pertinent ad ordinem naturalem, cum sint accidentia connaturalia præcipuum partium universi: Ergo si Angelus inferior possit comprehendere substantiam Angeli superioris, poterit etiam ejus species comprehendere.

Secundo probatur eadem Major ratione. Angelus potest comprehendere omne illud quod non habet magis de intelligibilitate, quam ipse de intellectualitate: Sed si Angelus inferior comprehendere superiorem, species superioris non haberet magis de intelligibilitate, quam inferior de intellectualitate, quia species non sunt magis intelligibiles quam substantia vel intellectus cui sunt connaturales; substantia vero Angeli superioris non esset magis intelligibilis, quam substantia inferioris esset intellectualis, si ab ipso comprehenderetur: cum comprehensio (ut supra dicebamus) essentialiter consistat in adæquatione virtutis intellectualis potentia cognoscitiva cum intelligibilitate objecti: Ergo si Angelus inferior comprehenderet superiorem, ejus etiam species comprehenderet.

Hæc argumenta duobus modis respondent Salmanticenses. In primis negant Majorem: ad cuius primam probationem ex ipsorum principiis desumptam, dicunt nomine entis naturalis, quod volunt posse comprehendere a quoque intellectus angelico, intelligi ens naturale sub modo essendi entitativo, non vero sub modo essendi intentionali seu intelligibili: unde cum substantia Angeli superioris, sub modo essendi entitativo continetur, ejus vero species ad modum essendi intelligibilem pertinent; ex eo quod quilibet Angelus totum ordinem nature comprehendat, solum potest inferri, Angelum inferiorem substantiam Angeli superioris, non vero ejus species comprehendere. Ad secundam vero probationem dicunt esse disparitatem inter substantiam Angeli superioris, & ejus species: substantia enim Angeli superioris habet omnes conditiones requisitas ad hoc ut comprehendatur ab inferiori; cum tamen species intelligibilis Angeli superioris desit una conditio, nempe quod sit cognoscibilis per unicam cognitionem ab inferiori.

Hæc tamen facile possunt confutari. Primum quidem, quia nomine entis naturalis, quod Adversarii volunt debere comprehendere ab intellectu cujuslibet Angeli, non solum intelligitur ens naturale materiale, & non intelligibile in actu, sed etiam immaterialis & in actu intelligibile: Ergo species deservientes intellectuali nature, & reddentes objectum actu intelligibile, pertinent ad ordinem entis naturalis, & erunt objectum comprehensionis angelicæ, tamquam aliquid pertinens ad naturam intellectualem, & intellectui deserviens. Alterum vero: quia in hoc videtur esse manifesta repugnantia, quod scilicet species Angeli superioris non possit unico actu & unica specie adæquate ab Angelo inferiori cognosci, bene tamen ejus intellectus & substantia; nam tota ratio cur species intellectus Angeli superioris, non possit ab Angelo inferiori unico actu & unica specie adæquate attingi, est quia est universalior quam species intellectus Angeli inferioris, ut docet D. Thomæ loco supra relato ex quæst. 26. de malo: Atqui similiter intellectus superioris Angeli est universalior intellectu Angeli inferioris; utpote cum uterque debeat proportionari propriis speciebus: Ergo &c.

Addo quod essentia cognitionis comprehensive consistit in adæquatione intellectualitatis potentia, cum intelligibilitate objecti: unde illa adæquatione semel posita, debent adesse omnes conditiones necessariae ad comprehensionem; sicut posita rationalitate, necessario ponuntur omnia requisita ad esse hominis. Vel ergo intellectus Angeli inferioris adæquat intelligibilitatem & immaterialitatem speciei Angeli superioris, vel non? Si primum: Ergo habet omnia necessaria ut ipsam comprehendat. Si secundum: Ergo non adæquat etiam intelligibilitatem substantiæ Angeli superioris; utpote quia non est minor quam intelligibilitas speciei ejusdem: Ergo non comprehendet substantiam Angeli superioris.

Respondent secundo Salmanticenses: data Majori principali argumento, negando Minorem, quæ asserit quod Angelus inferior non comprehendit species Angeli superioris. Ad testimonium vero D. Thomæ, quod aperte militat videtur in contrarium, dicunt illum ibi non loqui de speciebus Angeli

Angeli superioris, & speciei inferioris; inter se collatis, fed de speciebus intellectus humani, collatis cum speciebus intellectus Angelici.

Sed hæc explicatio menti S. Doctoris repugnare videtur: quia D. Thomæ, ad probandum quod Angelus potest cognoscere species intellectus humani, præmittit propositionem generalem, & ait quod *unusquisque intellectus potest comprehendere species intellectus inferioris, non vero superioris*: Ergo illa propositio ex qua deducit intentum, non intelligitur solum de speciebus intellectus humani, collatis cum speciebus intellectus Angelici, alias probaret idem per idem: sed hæc probatio D. Thomæ, ut sit efficax, debet resolvi in hoc universale principium: intellectus superior differt ab inferiori in eo quod species illius sunt universaliores speciebus istius; & ideo illa possunt istas comprehendere.

§. III.

Secunda conclusio stabilitur.

47 Dico secundo: Superveniente illuminatione Angeli inferioris facta a superiori, potest inferior superiorem comprehendere, imperfecte tamen. Probatur: Angelus superior per illuminationem manifestat se inferiori quoad omnes perfectiones & modos sibi convenientes, & quod ipse majori cum claritate & magis unite cognoscit, dividit, ac multiplicat, sique accommodat ad captum inferioris, ut hic secundum modum suum illud percipiat, ut latius exponemus infra, quando agemus de illuminatione Angelorum: Sed hoc sufficit ut superior imperfecte comprehendat per se inferiori: Ergo Angelus inferior ex fortificatione & illuminatione superioris aliquo modo comprehendit superiorem. Minor probatur: Ad imperfectam comprehensionem sufficit, quod nihil sit in re cognita quod non manifestetur, & quod cognoscens attingat omnes modos ejus & perfectiones, licet ex parte modi cognoscendi sit diversitas: Ergo ad imperfectam comprehensionem Angeli superioris, sufficit quod superior Angelus illumine inferiori, ut eadem res cognoscatur inferiori, quas cognoscit superior, licet superior semper eminentius cognoscatur, & diverso modo se tenente ex parte cognoscens.

48 Dices: Angelus inferior non habet virtutem intelligendi adæquantem intelligibilitatem superioris, nec per illuminationem recipit lumen aliquod a superiori: Ergo non potest illum comprehendere quamvis ab eo illumineatur.

Respondet quod quamvis aliquod objectum sit excedens, respectu alius virtutis intellectivæ, si tamen applicetur illi sub proprio illius modo, induit quodammodo rationem objecti proportionati; sicut patet de ipsismet Angelis, qui quamvis excedant vim nostri intellectus, pro hoc statu, ut tamen illi applicentur ad modum quidditatis materialis, induunt rationem objecti proportionati ipsius. Quamvis ergo Angeli superiores excedant vim intelligendi inferiorum; si tamen inferioribus applicentur, juxta modum & captum ipsorum, induunt rationem objecti proportionati, & sic poterunt ab inferioribus comprehendere: quamvis illa comprehensio, ut dixi, sit valde imperfecta; quia, ut supra vidimus, ad veram & rigorosam comprehensionem requiritur, ut vis intelligendi in cognoscens adæquat intelligibilitatem objecti, & cognoscatur ipsum, quantum cognoscibile est. Quare D. Thomæ supra q. 12. artic. 7. sic ait: *Illud comprehenditur quod perfecte cognoscitur: perfecte autem cognoscitur, quod tantum cognoscitur quantum est cognoscibile. Unde si id quod est cognoscibile per scientiam demonstrativam, opinione teneatur ex aliqua ratione probabilis concepta, non comprehenditur.*

§. IV.

Convolvuntur fundamenta adversæ sententiæ.

49 Obijciunt in primis Adversarii quidam D. Thomæ te-
stimonium. Nam S. Doctor a. contra Gentes cap. 98. sic ait: *Ex hoc quod substantia aliqua est intellectualis, comprehensiva est totius entis.* Ex quo inferunt, quod Angelus debet habere species intelligibiles, quibus totum ens cognoscitur. Et c. 99. dicit quod intellectus Angeli habet virtutem comprehendendi omnes species & differentias entis.

Respondet D. Thomæ nomine comprehensionis, intelligere comprehensionem non stricte sumptam, sed large, prout idem est ac apprehensio. Quod colligo primo, quia in primo loco dicit aliquam substantiam esse comprehensivam totius entis, non ex eo quod est intellectualis completa, & a materia omnino, hoc est tam actu quam aptitudine, separata, sed ex eo quod est intellectualis: Ergo loquitur de comprehensione totius entis, quæ potest etiam convenire animæ rationali: Sed hæc non est comprehensio stricte sumpta, ut patet: Ergo D. Thomæ non loquitur de comprehensione stricte sumpta. Secundo, quia in illis locis D. Thomæ solum intendit probare, quod Angelus cognoscatur alias substantias spirituales, & etiam materiales, Theol. Gentes, Tom. II.

per species sibi superadditas; unde etiam ibidem modo utitur nomine cognitionis, modo nomine comprehensionis.

Addo quod, sicut Adversarii S. Doctoris, asserunt Angelum comprehendere totum ens, gloriam de ente naturalis ordinis, immo & ordinis entitativi, prout distinguitur ab intelligibili, ut supra vidimus; ita nobis licebit gloriare de ente quod sit inferior ad Angelum cognoscens; si velint D. Thomam loqui de comprehensione stricte sumpta.

Obijciunt secundo: Ad hoc ut Angelus inferior habeat cognitionem comprehensivam superioris, sufficit quod per eam attingatur omnia quæ in Angelo superiori formaliter & eminenter continentur: Atqui cognitio quam habet Angelus inferior de superiori, præcise ex vi propria virtutis intellectivæ, est ejusmodi: Ergo est comprehensiva. Major videtur certa: In illo siquidem casu, cognitio adæquat objectum cognitum, quod sufficit ad hoc ut sit comprehensiva illius. Minor vero probatur: Efficientia superioris Angeli, omnes modi in ea formaliter existentes, & cuncta eminenter in ipsa contenta, sunt objecta proportionata virtuti intellectivæ Angeli inferioris; utpote cum hæc omnia continentur sub ente naturali universaliter sumpto, quod est objectum proportionatum intellectus Angeli, etiam inferioris: Ergo hæc omnia ab Angelo inferiori attinguntur.

Respondet negando Majorem: ad cognitionem siquidem comprehensivam objecti requiritur insuper, quod omnia quæ sunt formaliter & eminenter in ipso cognoscantur tanta cognitione quanta cognoscibilia sunt, ita ut cognitio non solum adæquet objectum in esse entis consideratum, sed etiam consideratum in esse objecti, sive cognoscibili: cognitio enim comprehensiva non addit supra cognitionem quidditativam, saltem necessariam, plarium rerum notitiam, sed adæquationem modi cognitionis activæ cum modo & perfectione cognoscibilitatis objecti: ea autem quæ sunt in Angelo superiori, excedant in cognoscibilitate, sicut in entitate, virtutem cognitionis quam habet Angelus inferior de ipsis, propter quem excessum, licet dicantur tali virtuti proportionata, proportionem specificationis, non tamen proportionem adæquationis & comprehensionis.

Instabis tamen: D. Thomæ supra q. 12. art. 8. ideo a posteriori collegit intellectum creatum non posse cognoscere omnes creaturas possibili in Deo, quia alias comprehenderet Deum, videndo omnia quæ sunt in ipso tam formaliter quam eminenter: Ergo censet ad cognitionem comprehensivam objecti sufficere quod omnia in ipso tam formaliter quam eminenter contenta cognoscantur.

Respondet negando consequentiam. Cum enim ex una parte ad cognitionem omnium creaturarum possibilem, quæ sunt infinite, opus sit lumine infinito, & cognitione in actu simpliciter infinita; ex alia vero parte cognitio simpliciter infinita & in actu, non possit esse minor cognoscibilitate Dei, etiam adæquate sumpta; cognitio omnium possibilem, si daretur, adæquaret totam cognoscibilitatem Dei, subindeque non esset mirum quod esset comprehensiva illius.

Obijciunt tertio: Intellectus per se & connaturaliter exigens habere speciem quidditative representativam objecti, & connaturaliter recipiens cognitionem ejusdem objecti, debet posse comprehendere tale objectum: Sed intellectus Angeli inferioris connaturaliter exigit habere speciem quidditative representantem Angelum superiorem, & connaturaliter recipit ejus cognitionem: Ergo ipsum comprehendere potest. Major probatur: Species quidditative representans objectum, est ipsum objectum in esse intelligibili, & ejusdem omnino immaterialitatis in esse representativo cum ipso; unde cognitio comprehensiva talis speciei in esse intelligibili, non potest non esse comprehensiva objecti representati; Sed si intellectus Angeli inferioris connaturaliter petit habere speciem Angeli superioris; potest illam speciem secundum esse intelligibile spectatam comprehendere; quia potest comprehendere quidquid est sibi connaturale, & eo modo quo est connaturale: illa autem species est secundum esse representativum connaturalis Angelo inferiori, eo quod quilibet Angelus connaturaliter exigit habere species omnium entium naturalium pertinentium ad hoc universum: Ergo &c.

Respondet ad comprehensionem Angeli superioris necessariam fore quod Angelo inferiori esset connaturaliter debita species representans superiorem, juxta modum ipsius superioris, & non tantum juxta modum inferioris: quia si modus essendi objecti cogniti, sit supra modum essendi cognoscens, sed supra ejus naturam: sic autem est quod species representans Angelum superiorem, recipitur in inferiori secundum modum ipsius inferioris Angeli, & non secundum modum superioris, ut docet formaliter D. Thomæ supra relato, & patet, quia quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur. Ad probationem in contrarium respondeo, admitendo quod species quam habet Angelus inferior de superiori, sit secundum esse intelligibile quo gaudet ipse Angelus superior, etiam secundum excessum immaterialitatis quem habet supra inferiorem; ex hoc

ex hoc tamen solum sequitur, quod Angelus inferior cognoscit superiorem, quantum ad illam maiorem immaterialitatem quoad rem, non vero quod comprehendat ipsum: quia ad hoc posterius non sufficit quod species representet illam maiorem immaterialitatem Angeli superioris, sed praeerea requiritur quod species sit, secundum esse diminutum quo gaudet, ejusdem immaterialitatis cum Angelo superiori, & quod intellectus cognoscens habeat illum modum universalitatis in cognoscendo, quem habet Angelus cognitus, vel alium perfectiorem & magis universalem: quia alias Angelus superior non attingitur quantum est attingibilis ex natura sua, & illo modo quo de facto attingitur per proprium intellectum.

ARTICULUS III.

Per quam speciem Angelus cognoscit singularia?

57 Certum est Angelos cognoscere singularia, etiam materialia. Nam ut dicitur D. Thom. hic q. 57. art. 2. fides Catholica docet haec inferiora administrari per Angelos, secundum illud ad Hebraeos 1. *Omnes sunt administratores spiritus*: si autem singularium notitiam non haberent, nullam providentiam habere possent de his quae in hoc mundo aguntur, cum actus non sint nisi singularium. Præerea secundum philosophiae documenta ponuntur Angeli motores orbium caelestium, & quod eos moveant secundum intellectum & voluntatem. Item cum singularium cognitio hominibus conveniat, non potest denegari Angelis, qui habent vim intelligendi perfectiorem, magis unitam, & ad plura se extendentem.

58 Hoc supposito, inquirunt Theologi, per quam speciem Angelus cognoscit singularia, & omnia eorum accidentia? In cuius difficultati resolutione Scotus in 2. distinct. 3. quest. ult. & dist. 7. quest. 2. negat Angelum per eandem speciem, qua intelligit naturam communem, cognoscere directe ejus individua. Sanctus vero Bonaventura ibidem dist. 7. quest. 2. licet id concedat, contendit tamen, accidentia communia, sive quae non per se conveniunt individuis, ab Angelo cognosci per proprias illorum species,

S. I.

Statuitur vera sententia.

59 Dico tamen: Angelus cognoscit directe singularia, & omnia eorum accidentia, per eandem speciem, per quam naturam speciem illis communem intelligit. Ita Sanctus Doctor, quoad individua præfite, hic art. 2. in corp. & in solutione ad 3. his verbis: *Dicendum quod Angelus cognoscit singularia per formas universales, quae tamen sunt similitudines rerum. & quantum ad principia universalia. & quantum ad individuationis principia. Quoad accidentia vero quodlibet. art. 3. in solutione ad 1. ubi sic ait: Sicut autem per unam speciem concretam potest Angelus cognoscere diversa individua, ita etiam multo amplius potest per unam cognoscere quicquid est in uno individuo, ut non oporteat eum aliam speciem habere, quae cognoscit colorem & odorem unius pomi, sed simul cognoscendo hoc pomum, cognoscit quicquid est in pomum illo, & essentialiter, & accidentaliter.*

60 Probatur unica, sed efficaci ratione. Species qua Angelus utitur in cognitione rei materialis, non representat præfite naturam speciem illi singularitatem, sed simul utrumque, etiam directe, cum omnibus accidentibus: Ergo per eandem speciem cognoscit directe singularia, & omnia eorum accidentia, per quam naturam speciem illis communem intelligit. Consequentia patet. Antecedens probatur. Species, qua utitur Angelus ad cognoscendam rem etiam materialem, est participatio immediata divinae essentiae, secundum quod habet rationem speciei intelligibilis: Ergo sicut essentia divina non representat solum naturam speciem, sed etiam ad rationes individuales, cum omnibus earum accidentibus, directe extenditur, ita & species qua utitur intellectus Angeli. Probatur Consequentia: quia effectus debet, quantum fieri potest, assimilari suae causae: non est autem impossibile, si non repugnat, neque ex parte essentiae divinae in ratione speciei considerata, neque ex parte ipsius speciei angelicae, ab ea per participationem derivata, quod haec sicut illa representet simul naturam speciem, ejus individuationem, & omnia ipsius accidentia: Ergo de facto species Angelica haec omnia representat. Probatur Minor quoad speciem angelicam (nam ex parte essentiae divinae satis constat nullam esse repugnantiam) probatur, inquam, quia cum hac universalitate prædicta species remanet adhuc, etiam in representando, finita simpliciter, & solum infinita secundum quid: quatenus scilicet, representando naturam speciem, representat simul omnia ejus individua, etiam possibilia, contenta in virtute causarum naturalium pertinentium ad hoc universum; ad quod non requiritur infinita perfectio in tali specie: sicut ad hoc ut

natura speciem, per eam representata, omnia sua individua, etiam possibilia, continet, non desideratur in ipsa infinita perfectio, ut magis patet ex solutione argumentorum: Atqui si in huiusmodi specie non requiritur infinitas ad omnia supra dicta simul representanda, nulla potest dari repugnantia quin ea representet: Ergo &c.

Confirmatur primo: Anima nostra per plures species & potentias cognoscit directe naturam speciem, ejus individua, & accidentia: Ergo per eandem speciem & potentiam debet Angelus directe & simul cognoscere ea omnia. Probatur consequentia: quia quae possunt potentiae inferiores divisim, possunt & superiores conjunctim.

Confirmatur secundo: Ideo species qua utitur intellectus noster, pro statu praesente, solum naturam communem directe representat, quia fit per abstractionem aphantasmatis, atque adeo a singularitate: Sed haec ratio cessat in specie qua utitur Angelus, utpote quae non desumitur a rebus, mediante phantasmate: Ergo non est ratio propter quam concedi non debeat, quod representet directe & simul naturam speciem & ejus individua.

S. II.

Solvuntur objectiones.

Objectiones primo: Si species angelica naturam aliquam speciem representantes, omnia ejus individua manifestarent, essent infinite perfectionis: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela probatur: intra quamlibet naturam speciem possibilem sunt infinita individua. Sed posse infinita individua representare, infinitam perfectionem dicit: Ergo si species angelica naturam aliquam speciem representantes, omnia ejus individua manifestarent, essent infinite perfectionis.

Respondet ex D. Thoma q. 20. de veritate art. 4. ad 1. ex eo quod species angelica possunt infinita individua representare, non sequi illas esse infinitas simpliciter, sed tantum secundum quid: sicut natura, sub qua continentur infinita illa individua, est solum infinita perfectionis secundum quid: quia non obstante quod sub se infinita contineat, est definita ad certum genus, certaque differentiam; & sicut scientia indita animae Christi se extendit ad infinitas cogitationes & actus amoris, quos Angeli & Sancti per totam aeternitatem eliciunt: tamen est simpliciter finita, & solum secundum quid infinita, ut docet idem S. Doctor loco citato, & 3. p. q. 10. art. 3. ad 2.

Dices cum Scoto: Ubi pluralitas numeralis requirit majorem perfectionem, ubi infinita pluralitas requirit infinitam perfectionem simpliciter, sicut fit portare simul plura pondera, inserit virtutem intensivam majorem, potest simul portare infinita, arguit virtutem infinitam intensivam, sive intensive infinitam: Sed posse representare plura individua, dicit majorem perfectionem, quam posse representare unum tantum: Ergo posse representare infinita, arguit in specie angelica infinitam virtutem simpliciter.

Respondet Majorem esse veram, quando pluralitas numeralis requirit majorem perfectionem secundum intensivam determinationem, ut contingit in exemplo adducto, non tamen quando requirit majorem perfectionem secundum gradum speciem ordinis superioris: stat enim quod una perfectio altioris ordinis, quamvis simpliciter finita sit, tamen fit perfectioris, quod excedat infinitas perfectiones inferioris ordinis, & eminenter aequivalet eis: ut patet in actu caritatis, qui aequivaleret quantum ad bonitatem, & perfectionem, immo superaret infinitos actus amoris naturalis: unde ut una species angelica aequivalet infinitis speciebus nostris, quarum quilibet unam tantum quidditatem, vel unum tantum individuum representat, non requiritur quod sit infinite perfecta, sed sufficit quod sit ordinis superioris.

Objectiones secundo: Cognitio intuitiva desumitur ab objecto presenti, & consequenter fit per species ab eo acceptas: Sed Angelus cognoscit intuitiva singularia, quando existunt: Ergo illa cognoscit per species ab illis exceptas, non vero per species universales sibi ab initio infusas.

Respondet quod quavis cognitio intuitiva debeat necessario terminari ad objectum praesens, non est tamen necessarium, ut species ab eo desumatur aut dependeat, sed potest esse expressa ab aliquo alio superiori in quo objectum illud secundum omnia quae habet continetur & representatur: unde species quibus Angeli singularia existentia intuitiva cognoscunt, sunt expressa essentia divina, in qua huiusmodi singularia continentur & representantur, secundum quod existunt in actu exercitio in sua propria temporis differentia.

Objectiones tertio: Si Angelus cognosceret singularia, & omnia eorum accidentia, per eandem speciem, unica species ratione inter se oppositas & repugnantes, puta albedinem & nigredinem, sessionem & stationem, vitam & mortem, quae eidem individuo successive conveniunt, simul representaret. Item cum species fit formalis similitudo objecti quod representat, si eadem species naturam

singulari-

singulari & omnia ejus accidentia representaret, illa simul esset substantia & accidens. Præerea Angelus posset naturaliter cognoscere futura contingentia, quia per illam speciem sibi ab initio infusam cognosceret durationem in qua singularia habitura essent existentiam: Sed haec non debet admitti: Ergo, &c.

Respondet ad primum, non esse contra rationem speciei excedentis & eminentis, ut simul & uniformiter representet rationes oppositas, tamquam partialia & inadequate objecta, eo quod representet objectum principale in quo haec continentur, maxime cum representet illa ut convenientia eidem objecto, pro diversis temporibus; sub qua ratione inter se non habent oppositionem & repugnantiam.

Ad secundum satis probabiliter dici posset, species Angelorum non representare accidentia illa, nisi solum virtualiter, atque ita non esse formales ipsorum similitudines, species enim non debet necessario esse formalis similitudo nisi objecti primarii, aut saltem eorum quae directe & per se ad illud pertinent. Verum conformius ad supra dicta respondendum est, non esse inconveniens quod eadem species fit simul in esse intelligibili substantia & accidens, quia res quae in esse entitativo & naturali opponuntur, in esse representativo & intelligibili conveniunt & adunantur, ut fule antea declaratum est.

Ad tertium nego sequelam: licet enim species Angelorum representent semper rerum naturas, singularitatem, existentiam, durationem, immo & exercitium omnium istorum, non representant tamen illa in actu exercitio, sed in actu signato, & per modum quidditatis possibilis, abstrahendo ab actuali exercitio, actu exercitio. Ratio est, quia species Angelicae habent naturalem determinationem ad illa omnia actualiter representanda, quae actu pertinent ad hoc universum, eo modo quo ad ipsum pertinent: omnia autem illa habent suo modo suas quidditates, secundum quas per modum possibilitatis nondum in actu exercitio existentium continentur in virtute causarum naturalium, & sic in illis contenta pertinent ad hoc universum; atque ita & semper representantur a speciebus angelicis, & ab Angelis cognoscuntur: quando vero singularia ponuntur in esse, tunc representantur natura, ut in actu exercitio conjuncta hic & nunc cum singularitate, existentia, duratione, & aliis accidentibus, quae tunc illi conveniunt; subindeque tunc cognoscitur ab Angelis natura singularis, ut in actu exercitio existens & durans.

Nec sequitur hinc quod species angelicae, dum posita in actu exercitio ita representant, debent intrinsece mutari, seu perfectionem aliquam intrinsecam de novo recipere: nam quod haec in actu exercitio antea non representarent, non proveniret ex defectu perfectionis aut actualitatis in illis, sed solum ex defectu exercitii & actualitatis in objecto, quod antea non erat in actu exercitio existens & durans. Unde D. Thomas quodlib. 7. art. 3. ad 2. *Quando aliquid de novo incipit esse praesens, Angelus cognoscit illud, non facta aliqua innovatione in ipso Angelo, sed in re cognoscibilis, in qua est aliquid quod prius non fuit.* Et qu. 16. de malo art. 7. ad 13. *Quod daemon, inquit, non cognoscit illud quod est futurum, non provenit ex eo quod intellectus suus sit in potentia, sed ex eo quod singulare futurum, nondum participat formam speciei, cujus similitudo actu praesente in intellectu Daemonis.* Potest hoc explicari exemplo relationis paternitatis, actus terminata ad unicum filium, quae absque ulla sui mutatione, aut additione alicujus intrinsecae, terminatur & extenditur ad alios de novo genitos; & idem dic de similitudine parietis, & aliis huiusmodi: quia formae illae sunt talis naturae, ut habeant determinationem ad communicandum illum effectum formalem, posito solum aliquo extrinseco connotato.

Dices: Licet hoc possit dici de relativis, non tamen de absolutis; non potest enim res absoluta (qualis est species angelica) de novo habere denominationem intrinsecam quam antea non habebat, absque intrinseca sui mutatione: Sed representare individua, ut existentia & durantia in actu exercitio, est denominatio intrinseca, quae non convenit speciei Angeli ante productionem ejusmodi individuum: Ergo non habet illam absque intrinseca sui mutatione.

Respondet negando. Majorem universaliter: licet enim vera sit in rebus absolutis inferioribus, non tamen in rebus absolutis eminentibus, qualis est species angelica, quippe quae habet excellentem representandi modum, in quantum est participatio modi representandi divinae essentiae: hinc enim fit quod sit essentia divina, ut habet rationem speciei intelligibilis, antecedenter ad determinationem voluntatis divinae circa rerum productionem, non representant eas ut existentes, aut futuras; & tamen post dictam determinationem, absque eo quod intelligatur aliquid ipsi in ratione speciei superaddi, representant easdem res ut futuras, immo & ut existentes in aeternitate, ut in Tractatu de scientia Dei disp. 4. art. 7. iuse expostimus: ita similiter species angelica representa-

tiva alicujus quidditatis specifice antecedenter ad productionem individuum, non dicitur illa representare ut existentia in actu exercitio, bene tamen statim atque existant, quamvis ex tali existentia nihil perfectionis de novo in se recipiat.

ARTICULUS IV.

Utrum Angeli futura contingentia seu libera naturaliter cognoscere possint?

S. I.

Tramittuntur quae apud omnes sunt certa.

Certum est Angelos naturaliter cognoscere futura necessaria: quia sunt ea quae continentur in causis naturaliter ad eorum productionem determinatis, atque adeo de lege Dei ordinaria inimpedibilibus. Sic Angeli multo melius quam Astrologi norunt eclipses futuras, cursus planetarum, & tempelates inde secuturas, & alia similia: habent enim universalem & mirabilem scientiam causarum naturalium, & consequenter effectuum ex illis naturaliter & necessario provenientium.

Certum est etiam, Angelos posse futura contingentia libera, id est ea causis contingentibus & liberis dependentia, cognoscere cognitione quadam conjecturali, ex aliquibus indicibus solum probabilibus deducta, atque adeo incerta, sicut Medicus ex tactu pulsus, inspectione urinae, & aliis indicibus, praecognoscit sanitatem infirmi. Nam cum diuturna observatione, & plurium annorum experientia, sciunt, quae ut plurimum hominum voluntates inclinare soleant, & quae ex suis moribus, retributionibus, occasionibus, & aliis huiusmodi sequantur, praedicta futura conjectantur. Unde solum restat difficultas an ea certo & infallibiliter virtute sua naturali scire possint.

S. II.

Conclusio negativa statuitur.

Dico igitur, Angelum per vires suae naturae, & seculum lumine divinae revelationis, non posse certo praecognoscere futura contingentia & libera, v. g. illa: *Job vincet tentationem Daemonis in extrema sua nuditate, afflictione, orbi, &c.* Adam vero in paradiso deliciis affluens cedet tentationi & suggestioni Daemonis. Ita S. Thom. hic art. 3. & communiter Theologi cum illo.

Colligitur ex Scriptura & SS. Patribus, asserentibus praedictionem futurorum, certissimum esse Divinitatis signum & argumentum: nam Isaia 41. dicitur: *Annuntians quae ventura sunt, & dicemus quia Dñs estis vos.* Et c. 46. *Ego sum Deus, & non est ultra, nec est similis mei, annuntians ab exordio novissima, & ab initio quae nondum facta sunt.* Item Danielis 2. ex hoc collegit Nabuchodonosor Deum Danielis verum Deum esse, quia potuit revelare somnium suum de futuris contingentibus. Propter quod Chrysostomus homil. 18. in Joan. Cetera, inquit, futurorum praedictio immortalis Dei solius ejus est. Et Tertul. in Apolog. cap. 20. idoneum opinor testimonium Divinitatis, veritas divinationis. Accedit communis hominum consensus; nam apud omnes gentes, praecognoscere futura libera ab aliis exequenda, appellatur divinare, ut per hoc significetur, talem praescientiam esse aliquod divinum, Deoque maxime proprium.

Potest etiam probari conclusio ratione D. Thomae. Si Angelus per vires suae naturae posset cognoscere futura contingentia, vel ea cognosceret in causis, vel in seipsis? Non in causis, quia liberum arbitrium ex se indifferens est ad unam & alteram partem, & aequae respicit unam atque alteram; subindeque ex illo non magis intelligitur eventus futurus quam non futurus: nec in seipsis, quia futura non existunt in tempore, quod est propria illorum mensura; cum non sint producta, & extra causas posita, sed solum in mensura superioris aeternitatis, quae cum sit infinita & indivisibilis, ambit omne tempus, & coexistit non solum rebus praesentibus, sed etiam praeteritis & futuris, & ut loquitur S. Doctor: *Cum sit simplex, toti temporis adest, & ipsum conclusit.* Atqui sola cognitio divina mensurat aeternitatem, non vero angelica, cujus propria mensura est aevum, vel tempus discretum, ut supra disp. 6. ostensum est: Ergo solius Dei est, omnia futura in seipsis videre, prout sunt praesentia in mensura suae aeternitatis, non vero hominis, vel Angeli.

Eadem ratione utitur idem S. Doctor infra q. 86. art. 6. ad probandum intellectum humanum non posse per vires suae naturae futura contingentia cognoscere. Illam tamen despicit Vasquez hic disp. 108. cap. 2. vocans eam *infirmam*: quia (inquit) licet Angelus per vires suae naturae non possit certo cognoscere futurum contingens, neque in seipso, neque in suis causis, bene tamen in veritate objectiva propositionum contradictoriarum, quae de ipsa futura.

